

לבריאות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא

פתחיה בן יאיר וחנה. חגית בת שמואל ומרים

וילדיהם דרור הלל ואשר יש'

עודד בן שמואל ומרים. מעין בת אפרים ואורלי

וילדיהם ידידיה רננה שירה אמונה

רועי בן משה ושרה. תמר בת שמואל ומרים

לרפואת חיים שמואל בן סימה

לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

לתרומות והנצחות:

הורביץ. בנק פאגי (52). סניף 183. חשבון 654248

[לתרומה בפיפל](#)

שמן אנפקטן

שמן אנפקטן [וי"ג אנפקטון] הוא שמן שנעשה מזיתים שלא גדלו שליש.

לפירוש רש"י – הכל מודים שהוא פסול למקדש אף בדיעבד. אבל נחלקו אם שמו שמן [פסול], או שכלל אינו נקרא שמן. רבי חייא היה זורקו, כי לא היה מחשיבו כלל כשמן. ורבי שמעון בר רבי היה מטבל בו, שהיה מחשיבו כשמן.

ולפירוש רבינו תם – הכל מודים שלכתחילה אין להביא שמן כזה למקדש. אבל נחלקו אם בדיעבד הוא כשר. **רבי חייא** היה זורק משקה כזה, כי לדעתו אינו נקרא כלל שמן, **ואף בדיעבד הוא פסול.** **ורבי שמעון בר רבי** היה מטבל בו, כי לדעתו הוא נקרא שמן, **ובדיעבד הוא כשר למקדש.**

וסימנך, לזכור, מי הזורק ומי המטבל, "עשירים מקמצים". [שרבי שמעון בר רבי שהיה עשיר בן נשיא היה מקמץ ואוכלו].

"שֵׁשֶׁה חֲדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמֹּר"

לדעת רב הונא בר חייא – שמן המור הוא הנקרא בלשון הגמרא סטכת [=משחה לרפואה].

ולדעת רבי ירמיה בר אבא – שמן המור הוא שמן זית שלא הביא שליש, שכשסכים אותו על הבשר, הוא משיר את השיער, ומעדן את הבשר. [וזהו אנפקטון האמור במשנתנו].

זיתים שאין מביאים אותם לצורך שמן המקדש < במשנה מבואר, שאין מביאים שמן הנעשה מזיתים, בשלושת האופנים הללו (א) **גרגירים שנשרו במים.** (ב) **גרגירים שנכבשו.** (ג) **גרגירים שנשלקו.** ואף בדיעבד אם הביא מהם הרי זה פסול.

- לפירוש ראשון של רש"י, הכוונה לזיתים רגילים שנפלו למים או נכבשו בהם או נשלקו בהם, שהפעולות הללו מקלקלות את השמן שבזיתים, ולכן הוא נפסל.

- ולפירוש שני של רש"י, הכוונה לזיתים כאלו, שאין מוציאים שמן אלא על ידי אחת הפעולות הנ"ל, ומאחר שאין יוצא מהם שמן בכבישה רגילה כשהם כמות שהם, אין השמן ראוי למקדש.

< תנו רבנן: שמן זית (א) כבוש (ב) שלוק (ג) שרוי (ד) **ושל שמרים** (ה) **ושל ריח רע.** לא יביא, ואם הביא פסול.

שלוש לקיטות יש בזית

הזיתים אינם מתבשלים על האילן כולם יחד, ולכן הזית מתלקט שלוש פעמים בשנה.

< **לקיטה ראשונה – בראש הזית.**

- יש מפרשים, שלקיטה ראשונה נעשית בשעה שכבר יש גרגירים בראש הזית, [שהם גדלים לבסוף, וכשגדלו הגרגירים האחרונים שבראש הזית, כבר נתבשלו כל צרכם הגרגירים הראשונים, ומלקטים את הראשונים].

- ויש מפרשים, שלקיטה ראשונה היא לקיטת הגרגירים שבראש הזית, שהם מתבשלים תחילה לשאר הגרגירים, מחמת השמש הזורחת למעלה.

[ובגמרא נסתפקו, האם בלקיטה זו מגרגר בראש הזית, או מגלגל בראש הזית. ולפירוש רש"י הנדפס תחילה, אין נפקא מינה בדין אלא בלשון, כי גם גירגור משמעתו הנחת הגרגירים בזית עד שיתבשלו, וגם גלגול משמעותו הנחת הגרגירים בזית עד שיתבשלו כביצה מגולגלת. ולפירוש רש"י כת"י, יש נפקא מינה בדין, כי מגרגר פירושו לקיטת גרגיר גרגיר, כל אחד בשעת בישולו, ומגלגל פירושו הנחת הגרגירים עד שיתבשלו כולם. ומכל מקום, אף לפירוש זה, מסקנת הגמרא שממתין עד שיתבשלו כולם ואינו לוקט גרגיר גרגיר].

< **לקיטה שניה – בראש הגג.**

- יש מפרשים שלקיטה שניה היא לקיטת הגרגירים שאינם מתבשלים באילן כל צרכם, וצריך לשוטחם בראש הגג אחר הלקיטה שיתרככו בחמה.

- ויש מפרשים, שלקיטה שניה היא לקיטת הגרגירים שבאמצע האילן, המתבשלים שניים אחר אלו שבראש האילן, ונקראת לקיטת ראש הגג, כי כשעומד בראש גגו יכול להגיע עליהם ללוקטם.

< **לקיטה שלישית – עוטנו בבית הבד עד שילקה, ומעלהו ומנגבו בראש הגג.**

- לקיטה שלישית היא של הגרגירים התחתונים, שאין החמה זורחת עליהם תדיר, ואינם מתבשלים יפה, ולכן לקיטתם מאוחרת. ואף אז אינם ראויים מיד, אלא אחר שיניחו אותם בבית הבד בכלי הקרוי מעטן, ותתרכך קליפתם וישתנה מראיהם, ואז ינגבום מהמוהל היוצא מהם מחמת דוחקם בכלי, ויניחום בראש הגג לגמר בישולם בחמה.

שלושה שמנים יש בכל לקיטת זיתים

בכל פעם שלקטו את הזיתים היו מוציאים מהם שלושה מיני שמנים.

א. **שמן ראשון**. [הוא לבדו קרוי שמן זית זך **הכשר למנורה**].

לדעת תנא קמא של הברייתא – טוחן את הגרגירים, ונותן אותם **בתוך סל**, ומה שזב מהם מעצמם בלא דוחק חוץ לסל, הוא השמן המעולה.

לדעת תנא קמא של משנתנו – לא היה טוחן את הגרגירים **אלא כותש** במכתשת, ונותן אותם **בתוך סל**, ומה שזב מהם מעצמם בלא דוחק חוץ לסל, הוא השמן המעולה.

ולדעת רבי יהודה – [כותש את הגרגירים כדעה שניה, אבל] לא יניח את הגרגירים בקרקעית הסל, **אלא על דפנות הסל בלבד**, שאז השמן זב מהן, ומסתנן כהוגן בתחתית הסל, אבל אם יניח את הגרגירים בקרקעית הסל, השמן מתערב בכל השמרים, ואינו הגון כל כך.

ב. **שמן שני**. [אינו כשר למנורה אבל **כשר למנחות**].

לדעת תנא קמא – חוזר ולוקח את הגרגירים שכתש, ונתן בסל, ומניחם **תחת קורת בית הבד**, והשמן היוצא בכבישה זו הוא שני במעלה.

ולדעת רבי יהודה – אינו טוען את הגרגירים בקורת בית הבד, כי אז היו נסחטים יותר מדאי, והיו מתערבים בשמרים, **אלא טוען באבנים**.

ג. **שמן שלישי**. [אינו כשר למנורה אבל **כשר למנחות**].

חוזר ולוקח את הגרגירים שטען בקורה [או באבנים], **וטוחן אותם, וחוזר וטוען אותם**.

שמן למאור ושמן למנחות

בעניין שמן למאור במנורת בית המקדש נאמר "וַאֲתָה תִּצְנֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ [=נקין] כְּתִיב [כתוש] לְמַאֲוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד", ללמד שאין כשר **אלא שמן זית זך הוא השמן הנקי היוצא ראשון על ידי כתישה בלא טעינה**. [בכל אחת מהלקיטות, אלא שהלקיטות המוקדמות שמנן מעולה יותר].

ומסברא היה מקום לומר, שאם למאור, שאינה אכילת מזבח, אין כשר **אלא שמן זית זך**, כל שכן שלמנחות שהן אכילת מזבח, אין כשר **אלא שמן זית זך**. אולם הכתוב "שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כְּתִיב לְמַאֲוֹר", מלמד, שדווקא למאור צריך שמן זית זך, **אבל למנחות גם שמן זית שאינו זך כשר**, והטעם לכך, **כי התורה חסה על ממונם של ישראל**, שלא לחייבם שמן זית זך בכל המנחות המרובות, ומכל מקום, אין שמן זית זך פסול למנחות, שנאמר במנחות, "וַעֲשֹׂרֶן סֹלֶת בְּלוּל בְּשֶׁמֶן כְּתִיב".

ומבואר במשנה **שכך סדר הקדימה** לעניין שמן המנחות:

א. שמן ראשון של לקיטה ראשונה.

ב. שמן שני של לקיטה ראשונה או שמן ראשון של לקיטה שניה.

ג. שמן שלישי של לקיטה ראשונה או שמן שני של לקיטה שניה או שמן ראשון של לקיטה שלישית.

ד. שמן שלישי של לקיטה שניה או שמן שני של לקיטה שלישית.

ה. שמן שלישי של לקיטה שלישית.

לא לאורה הוא צריך

- "וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. צוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כְּתִיב לְמַאֲוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד", אמר רבי שמואל בר נחמני, נאמר "וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ", ולא נאמר "ויקחו לי", ללמד שהמנורה הוא לצורך ישראל, להראות חיבתם לפני ה', אבל הקב"ה אינו צריך לאורה של המנורה.

- וכן למד רבי זריקא אמר רבי אליעזר, מתוך כך שהשלחן היה עומד **בצפון**, והמנורה **בדרום**, [והמזבח באמצע], שאין הקב"ה צריך לא לאכילה ולא לאורה, שאם היה צריך היה מקרב את המנורה והשלחן זה לזה.

- וכן יש ללמוד מהכתוב בענין מקדש שלמה, "וַיַּעַשׂ לְבַיִת חֲלוּנֵי שְׁקָפִים אֶטְמִים", שהיו החלונות שקופים [לשון משקוף כלומר צרים] מבפנים, ואטומים מבחוץ, ולא היה האור נכנס דרכם, שאין הקב"ה צריך לאור.

- וכן יש ללמוד **בקל וחומר**, שכן כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו, שהאיר להם בעמוד אש, ואיך תאמר שהוא צריך לאורה.

עדות לכל באי עולם ששכינה שורה בישראל

נאמר, "לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד. מְחוּץ לְפָרְכֵת הָעֵדֻת בְּאֵהָל מוֹעֵד", כי המנורה הוא עדות לכל באי עולם, שהשכינה שורה בישראל.

ומה היא עדותה, אמר רבא, זה נר מערבי,

שנותנים בה שמן [חצי לוג] כמידת חברותיה,

וממנה היה מדליק ובה היה מסיים.

- לפירוש רש"י הנדפס תחילה, מהנר המערבי היה מדליק את האחרות, ובה מסיים את ההדלקה, שכל ערב כשהיה בא להדליק את הנרות הנר המערבי עדיין לא כבה, [ולכן בבוקר כשהטיב את שאר הנרות שכבו לא היה מטיבו], וכשהיה מדליק את הנרות האחרים היה מדליק מהנר המערבי, ואחר כך מטיבה, וזורק מה שנשאר מן השמן ומן הפתילה לחוץ, ונותן בה שמן ופתילה, ומדליקה, כדי לקיים בה מצות הדלקה, ונמצא שממנה מדליק את כל הנרות, ובה מסיים את ההדלקה, שהיה מדליקה אחר כל הנרות.

- ולפירוש רש"י הנדפס מכת"י, ממנה היה מתחיל את ההדלקה, שכשהיה צריך להדליק את כולן, [כגון שכתבה גם נר מערבי], היה מדליק אותה ראשון, ובה היה מסיים את ההטבה, שכשהיה בא להטיב את הנרות, היא דלקה יותר מהאחרות, והיה מטיב אותה אחרונה. וכשהיתה מתאחרת לדלוק עד הלילה, ממנה היה מדליק את שאר הנרות, ואחר כך מטיבה ומדליקה.

מהיכן מביאים יין לנסכים

מצווה להביא את היין ממקום שהענבים מובחרים, ואלו הם המקומות המובחרים:

אלפא ליין – קדוחים ועטולין. [גרסת שטמ"ק

קדוחים ועטולין].

שניה להם – בית רימה ובית לבן בהר. וכפר

סיגנא בבקעה.

וכל זה למצווה, אבל מעיקר כל הארצות כשרות

להביא מהן.

שדות שאין מביאים מהן ענבים ליין נסכים

א. בית הזבלים.

כרמים שצריכים זיבול כדי להצמיח כראוי, אין מביאים מהם ענבים לצורך יין נסכים, מהטעמים שנתבארו לעיל לעניין תבואה ושמן.

ב. בית השלחים.

כרמים שמי גשמים אינם מספיקים להן כדי להצמיח כראוי, וצריך להשקותן תמיד, אין מביאים מהם ענבים לצורך יין נסכים, מהטעמים שנתבארו לעיל לעניין תבואה ושמן.

ג. שדות שיש זרעים בין הגפנים.

כרמים שיש בהן זרעים בין הגפנים, אין מביאים מהם ענבים לצורך יין נסכים, מהטעמים שנתבארו לעיל לעניין תבואה ושמן.

< **ומכל מקום**, אף שלכתחילה אין להביא ענבים מהכרמים הללו, **בדיעבד** אם הביא מאחד מהכרמים הללו, **כשר**.

דיני יינות לנסכים

א. הליסטיון.

יין מתוק מחמת השמש על ידי שתלו את הענבים בשמש, וכך דינו.

לכתחילה – אין מביאים אותו לנסכים.

ובדיעבד – אם הביאוהו, **לדעת רבינא** הוא פסול כיון מתוק מחמת עצמו. **ולדעת רב אשי** הוא **כשר**, ואינו כיון שנעשה מתוק מחמת עצמו, שהפרי הוא גרוע.

ב. יין מתוק.

יין מתוק פסול לנסכים אף בדיעבד.

- **י"מ** שהכוונה **ליין מתוק מחמת הפרי**, שהיה הפרי מתוק יותר מדאי.

- **וי"מ** שהכוונה **ליין מגתו** בתוך ארבעים יום לתסיסה.

ג. יין מעושן.

יין מעושן פסול לנסכים אף בדיעבד.

ד. יין מבושל.

יין מבושל פסול לנסכים אף בדיעבד.

ה. יין ישן.

לדעת רבי – אין מביאים יין ישן של שנה שעברה. [מתחילה אמרו שלמד דין זה מהכתוב "וְיִסְפְּקֶהָם חֲצִי הַחַיִּי וְהָיָה לְפָר וְשְׁלִישִׁתָּהּ הַחַיִּי לְאֵיל וּרְבִיעִתָּהּ הַחַיִּי לְכַבֵּשׁ יֵינִי", שהוקש היין לכבש ללמד שכשם שהכבש בן שנה כך היין בן שנה ולא יותר. אולם דחו זאת כי בדיעבד, רבי מכשיר גם יין בן שתי שנים, ואם היה לומד דין זה בהיקש הנ"ל, היה לו לפסול יין אחר שנתו אף בדיעבד. ולמסקנה רבי למד דין זה מהכתוב "אֵל תֵּרָא יֵינִי כִּי תִאָּדָּם", המלמד שעיקר חשיבות היין הוא באדמימותו, ועיקר אדמימות היין בשנה הראשונה, ולכן, לדעת רבי, **לכתחילה** יש להביא יין של שנה ראשונה, אבל בדיעבד, אם הביא משל שנה שעברה כשר.

ולדעת חכמים – גם יין ישן **כשר**.

© כל הזכויות שמורות י.א.ה.
bekitsur1@gmail.com

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

[פתרון לבעלי חשבונות מוגבלים](#)